

DE BRUGSE SCHILDER LAURENS RAVE UIT DE 16de EEUW

A. SCHOUTEET *

In zijn reeks "Bronnen voor de geschiedenis van het Brugsche schildersmilieu in de XVIe eeuw" behandelt R.A. Parmentier de schilders Jan en Laurens Rave ¹.

Jan Rave werd meester-schilder te Brugge in 1512. Hij huwde met Helena Coene en vestigde zich naderhand te Londen in Engeland, waar zijn zoon Laurens werd geboren. Later is hij naar Brugge teruggekeerd waar zijn aanwezigheid in 1541 vaststaat. Zijn overlijden had plaats voor 7 augustus 1546, tijdstip waarop voor zijn twee nog minderjarige kinderen, Laurens en Katelijne, van overheidswege voogden werden aangesteld.

Zijn zoon Laurens, te Londen geboren, werd op zijn beurt vrijmeester-schilder te Brugge in 1552. Omstreeks 6 augustus van hetzelfde jaar huwde hij met Passchine Zoetaert, dochter van de Brugse schilder Joost Zoetaert. Verder bijzonderheden zijn niet gekend.

In Engeland worden twee schilderstukken bewaard, die eertijds in een omlijsting staken waarop stond : "Johannes Corvus Flandrus faciebat", en daarom aan Jan Rave worden toegeschreven. Van zijn zoon Laurens daarentegen is van schilderwerk niets geweten.

Deze bijzonderheden over beide Brugse schilders, Jan en Laurens Rave, werden door R.A. Parmentier gepubliceerd op grond van een zestal tot dan toe ongekende dokumenten. Onze navorsingen laten toe daar nu nog enkele nieuwe dokumenten aan toe te voegen. Deze brengen weliswaar geen echt belangrijke nieuwe feiten aan het licht, maar ze verruimen toch onze kennis in verband met de Brugse schilders uit de 15e eeuw ; inzonderheid betreffende Laurens Rave.

* Wijlen ere-stadsarchivaris, E. de Neckerestraat 10 bus 2, 8000 Brugge.

1. In *Belgisch tijdschrift voor oudheidkunde en kunstgeschiedenis*, XVIII (1949), p. 191-195.

Aldus blijkt dat Laurens Rave op 26 september 1552 reeds gehuwd was en daardoor van voogdij ontslagen en mondig geworden. Derhalve verleende hij op deze datum aan zijn voogden, Joost Rave en Willem van Steeghere, ontlasting van hun beheer tijdens zijn minderjarigheid.

Niet alleen Jan Rave en zijn gezin hebben te Londen verbleven. Dat was ook het geval met Frans de Vyeel en echtgenote Beatrijs met hun zootje, Thomas, die tot zijn familie behoorden. Beatrijs is overigens te Londen overleden en haar man heeft daar haar nagelaten bezittingen verkocht voor hij naar Brugge is overgekomen. Toen werd Jan Rave als voogd over het voornoemde weeskind Thomas door de stedelijke overheid aangesteld ².

Over de familie van Laurens Rave verstrekken onze nieuwe documenten nog meer bijzonderheden. Vooreerst vernemen we dat Laurens uit zijn huwelijk met Passchine Zoetaert een dochter had, Marie genaamd, die de vrouw werd van Leonard Hughens. Hij had ook een zus Katelijne, die voor 12 oktober 1552 overleden is, ongehuwd vermits Laurens haar enige erfgenaam was. Verdere nauwe verwanten waren Joost Rave en vrouw Katelijne Raemmakers, Adriaan van der Houve en vrouw Barbara Rave, Gerard Beukel en vrouw Katelijne Rave, Jacob Warnaert en vrouw Barbara Rave.

Naar alle waarschijnlijkheid is Laurens Rave niet te Brugge gebleven, want in de Brugse bescheiden wordt hij verder niet meer aangetroffen. Ook in de gildeboeken van het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers wordt van hem geen melding meer gemaakt, zelfs niet in het obituarium waarin de te Brugge overleden meester-schilders staan opgetekend.

BIJLAGEN

1

1552 september 26 - *Laurens Rave, mondig geworden door huwelijk, verleent ontlasting aan Joost Rave en Willem van Steeghere van hun beheer als voogden tijdens zijn minderjarigheid.*

Snouckaert, Hebbrecht, XXVI septembre LII. - Lauwereyns Rave, als by huwelicke zyn selfs man bedeghen zynde, ende schalt quyte Joos Rave ende Willem van Steeghere, als t'anderen tyden voochden voor hem te wetten gheweist hebbende, van alle der handelinghe ende administratie die

zy voochden, voor hem ghenomen hebben ofte behooren ghenomen 't hebbene, houdende hem van als ghepaeyt ende vernoucht, scheldende hemlieden van al dies quyte ende voort van allen andren heesschen, schulden ende calaengnen tote den daghe van hedent, hoe ende in wat manieren dattet wesen mochte, commende ende spruutende ter causen van de voorn. voochdie ende handelinghe van goede.

- Brugge, Stadsarchief, r. 198, *Klerken van de vierschaar*, nr. 52 : *protocol van Cornelis Beernaerts over 1551-1552*, p. 26.

2

1552 oktober 12. - *Laurens Rave, de schilder, en zijn vrouw, Passchine Zoetaert, cederen aan Oste Maelfeyt, priester, een rente van 10 schelling groot 's jaars, gaande uit drie huizen, staande in de Raamstraat nabij Cattevoorde te Brugge.*

Rape, Hegghebrecht, XII (octobre 1552). - Dat quamen voor ons als voor scepenen Lauwereins Rave filius Jans, de schildere, ende Passchyne filia Joos Zoetaert, de schildere, zyn wyf, als by der aflivicheyt van Kallekin de Rave, 's voors. Laureins zustere, alleene gherecht zynde in de naerghenoemde rente, dewelcke comparanten transporteirden, cedeirden ende droughen in handen over hemlieden aen heer Oste Maelfeyt, priester, present ende accepterende, al sulc recht als zy comparanten hadden an deze charter van bezettinghe mentie makenede van XX s. gr. losrenten tsjaers, den penninc achtiene, ende dit totter somme van X s. gr. tsjaers, wesende d'helft van de voors. XX s. gr., danof d'andere de X s. gr. van dien ghelost

2. Zie : Brugge, Stadsarchief, r. 208 : *Wezengoederen, St.-Janszestendeel, 1553-1573*, fol. 53 v. : "Up den IIIen dach van aougst XVe LVI Joos Rave ende Jacques Lefevre, als voochden van Thomaesekin, de zuene van Fransoys de Vyeel by joncvrauwe Beatrice, de Rutheil (?), zyne eerste wive, brochten ten papiere van weesen, volghende heurlieder eedt, de groote van den goedynghen ende lande verstorven by den overlydene van der voorn. joncvrauwe Beatrice, der weese moedere, ende es by verclaerse by eede ghedaen by den voorn. Francois, ter presentie van scepenen ende den cleric van weesen, de somme van vyf ponden grooten, als wesende de heltscheede van X lb. gr., ghecommen van den catheylicke goedynghen by den voorn. Fransoys vercocht te Lonnen in Inghelant, daer de voorn. Beatrice overleden es..."

3. De wijk Cattevoorde, tussen de Ezelstraat en Rozendal met de aldaar nog steeds bestaande Raamstraat. Zie A. Schouteet, *De Straatnamen van Brugge*, Brugge, 1977, p. 176.

zyn, bezet, verzekert ende gheypothequiert up drie huusen met hueren toebehoorten, staende binnen deser stede van Brugghe te voorhoofde in de Raemstrate by Cattevoorde ³, verschynende dezelve rente telcken XIIIen daghe van meye ende novembre, metten achterstellen danof verschenen tzydert meye laetstleden, mencioen maect ende inhoudt, duer dewelcke dese laetste jeghenwoordeghe chaertre van opdrachte ghesteken ende anghelanghen. Cum clausule et warant.

- Brugge, Stadsarchief, r. 198 : *Klerken van de vierschaar*, nr. 641 : *protocol van Jan Overdyle over 1552-1555*, p. 35-36.

3

1553 augustus 17. - *Joost Rave en vrouw Katelijne Raemmakers, Adriaan van der Houve en vrouw Barbara Rave, Gerard Beukel, en vrouw Katelijne Rave, Laurens Rave en vrouw Passchine Zoetaert, Jacob Warnart en vrouw Barbara Rave, Leonard Hughens en vrouw Marie Rave, dochter van Laurens, erfgenamen langs grootvaderszijde voor 1/4, alsmede Katelijne, weduwe van Frans Ghys, en Katelijne, dochter van Paulus Justemont en Elizabeth Slooters, erfgenamen langs grootmoederszijde, eveneens voor 1/4 in de nalatenschap van Katelijne van der Meulen, verzaken aan hun erfdeel ten voordele van Jan Blondeel, weduwnaar en eigenaar van de helft van de nalatenschap van zijn overleden echtgenote.*

Snouckaert, rape, XVII ougust (1553) - Joos Rave, de scipper, ende joncvrauwe Kathelyne Raemmakers, zyn wyf, over hemlieden, voort Adriaen van der Houve ende joncvrauwe Barbele de Rave, zyn wyf, voort Gheeraert Buekele ende Kathelyne Rave, zyn wyf, voort Laureins Rave filius Jans ende Paschyne Zoetaerts, zyn wyf, voort Jacop Warnart ende Barble Rave, zyn wyf, filia, de welcke comparanten desen vervanghende Ledenaert Hughens ende Marie Rave, filia Laureins, zyn wyf, met welke vervanghynghe Jan Blondeel tevreden was, voort Kathelyne, Fransois Ghys wedewe, ende voort Joos Mathys ende Jan Verbeke, als voochden van Kathelyne filia Pauwels Justemont by Lysbette Slooters, zynen wyve, tsamen hoirs ende aeldynghers van alle der successie ende verstervenesse

4. Zie : Brugge, Stadsarchief, r. 198 : *Klerken van de vierschaar*, nr. 52 : *protocol van Cornelis Beernaerts over 1552-1553*, fol. 488-489.

ghebleven ende bevonden naer de doot ende overlyden van joncvrauwe Kathelyne van der Muelene, t'hueren overlyden de huusvrauwe was van den voorn. Jan Blondeel, te wetene : de voors. Joos de Rave ende zyn consorten van den rechten vierendeele mits dat ze commen van 's overledene vaders vaderszyde, ende de voorn. Kathelyne ende weese van de andren vierendeele, dewelcke commen van 's overledens moeders moederszyde; ende scholden quyte. byzondere de voorn. voochden by wille, wetene, consente ende octroye van den ghemeenen college van scepenen, als uppervoochden van allen weesen onder hemlieden resortierende ende verweest zynde, ut patet per registre van C. Bernaerds, clerc etc. in daten V ougust LIII ⁴ dat wy etc., Jan Blondeel houdere ende bezittere van den voorn. sterfhuuse, ende dit up 't inhouden van den gheaffirmeirden state etc., van alle den deele etc. commende ende spruutende etc., ende dit mits de somme van vichtich ponden grooten, zuvers ende nets ghelts boven alle commeren ende lasten van denzelven sterfhuuse...

In kennessen.

- Brugge, Stadsarchief, r. 198 : *Klerken van de vierschaar*, nrs. 52, *protocol van Cornelis Beernaerts over 1552-1553*, p. 500-503.

4

1553 augustus 17. - *Jan Blondeel verbindt zich de som van vijftiwintig pond groot uit te keren aan Joost Rave, Gerard Beukel, Laurens Rave, Jacob Warnart en Leonard Hughens als uitkoop in het sterfhuis van zijn overleden echtgenote, Katelijne van der Meulen.*

Idem scepenen, idem dach - Jan Blondeel, houdere ende bezittere van den sterfhuuse van joncvrauwe Katheline van der Muelene, zynen wyve, wedde ende beloofde over hem ende zyne naercommers Joos rave, Gheeraert Beucle, Lauwereins Rave, Jacob Warnart ende Lenaerdt Hughens, elc even ghelyc ende even naer de somme van viventwyntich ponden grooten, commende ende sprutende over heurlieder part ende cote hereditaire hemlieden verstorvan by der doot ende overlyden van de voorn. Katheline van der Muelene by voorme van huutcoope onderlynghe daerof ghemact, te gheldene ende te betalene de voors. penninghen d'cene heltscheede te Kerstmesse XVcLIII eerstcommende ende d'ander heltscheede den latsten in hoymaent LIIII, up eerlicke ende reële executie in live ende in goede. Ende in meerdere verzekethede van de voorn. penninghen ende bewarensse van den voorn. Joos Rave ende zynen consorten, zoo bezettede ende ypothequierde de voorn. comparant daerinne 't voorn. huus in de Hoemakersstrate, hiervooren by der quytsheldynghe staende, omme by gebrekene etc.

- lb., *t.a.p.*, p. 503-504.

5

1553 augustus 17. - *Joost Rave, Adriaan van der Houve, Gerard Beukel, Laurens Rave en Jacob Warnart verlenen aan elkaar procuratie en gezamenlijk aan Cornelis Beernaerts, de vier taellieden en Adriaan Trimpont.*

Idem scepenen, idem dach. - Joos Rave, Adriaen van der Houve, Gheeraert Beucle, Lauwereins Rave, Jacob Warnart ende maecten machtich als vooren d'een den andren ende elcandren ende voort ghesaemderhandt Cornelis Beernaert, de IIII taellieden, Adriaen Trimpont ende elcken, belovende etc.

- lb., *t.a.p.*, p. 505.

6

1559 mei 12.- *Ten overstaan van schepenen van Brugge stellen Laurens Rave, de schilder, en zijn vrouw, Passchine Zoetaert, Joost Rave en Jan Telleboom als hun procureurs aan voor de afwikkeling van de erfenis die hun is te beurt gevallen door het overlijden van Katelijne Rave, echtgenote van Gerard Beukel.*

Scieterre, Berghe, XIIen meye (1559) - Comparerende Laureins Rave, den scildere, ende Passchine Zoetaert, zyn wyf, dewelcke comparanten maecten machtich d'een den anderen ende voorts ghesaemder handt Joos de Rave, Jan Telleboom ende elcken van hemlieden zonderlinghe toogher deser lettren, ghevende vulcommen macht ende speciaal bevel absolut ende irrevocable, zonder andere of breeder last te verbeyden by monde of gheschrifte dan dese jeghenwoordighe, omme over ende uuter name van de voors. comparanten, die in partie aeddinghers syn in de achterghelaten goedinghen van wylen Catheline Rave filia Laureins, d'huusvrauwe was van Gheeraert Bueckele, metten voorn. Gheeraert als bezittere ende den anderen medehoirs van de voorseyde Catheline, wettelicke verdeelinghe ende quitsceldinghe te doene, verkennene ende passereene van alle ende eenyghelicke de goedinghen, meuble ende immeuble, bleven ende bevonden naer de doot ende overlyden van de voorn. Catheline de Rave, de penninghen commende van dezelve verstervenesse t'ontfanghene, quictantie te ghevene, behoudens rekeninghe, bewys ende reliqua, belovende ect.

- Brugge, Stadsarchief, r. 198 : *Klerken van de vierschaar*, nr. 916 : *protocol van Jan Telleboom over 1558-1559*, fol. 177 r.- v.